Lupa- ja valvontavirasto LAUSUNTO

kirjaamo@lvv.fi 6.11.2026 Dnro 481/2026

Lausuntopyyntö LVV-U/21420/2026

**SOKLIN LOITSON KOELOUHINNAN JA VIHELLYSAAVAN KOERIKASTAMON TOIMINTA**

Soklin Loitson koelouhinnan ja Vihellysaavan koerikastamon toimintaa sekä niihin liittyviä vesienhallinta- ja jätealuejärjestelyitä koskeva ympäristö- ja vesitalouslupahakemus

Lupa- ja valvontavirasto pyytää lausuntoa Soklin kaivostoiminnan koetoimintaa koskevassa ympäristö- ja vesitalouslupa-asiassa. Kaivoshanketta koskevien ympäristövaikutusten arvioinnin voidaan katsoa vanhentuneen suhteessa nykysuunnitelmien mukaiseen hankkeeseen, joten uusi ympäristövaikutusten arviointi (YVA) on tarpeellinen. Alkanut YVA-menettely on kesken, edes YVA-ohjelma ei ole vielä käynyt lausuntokierroksella. Paliskuntain yhdistys katsoo, että koetoiminta Soklissa tähtää kaivostoiminnan aloittamiseen, eikä sitä tulisi ratkaista erillisenä asiana vaan osana kaivostoiminnan kokonaisuutta. Koetoiminnalle ei voida myöntää lupaa ennen YVA-menettelyn valmistumista.

Soklin kaivoshankkeeseen liittyy merkittäviä jännitteitä ja monesta näkökulmasta tarkastellen on perusteltua puhua kaivoskonfliktista, jossa yhteensovittaminen paikallisen ympäristön, elinkeinojen ja kulttuurin kannalta on äärimmäisen epätodennäköistä tai mahdotonta. Kemijoen latvavesien, Sokliojan ja Nuorttijoen, alkuperäisen järvitaimenkannan, ainutlaatuisten Soklin ahojen, ja alueen vuosisataisen perinteisen poroelinkeinon kannalta kaivostoiminnan aloittaminen Soklissa olisi tuhoisaa.

Kuitenkin myös tässä hakemuksessa on isoja puutteita poronhoidon näkökulmasta, joihin haluamme lupaviranomaisen kiinnittävän huomiota.

## Korkeimman hallinto-oikeuden päätös

Soklin kaivoksen toiminnalle on haettu aikaisemmin ympäristö- ja vesitalouslupaa yhteislupahakemuksella. Korkein hallinto-oikeus kumosi 2022 Soklin kaivokselle vuonna 2018 myönnetyn ympäristö- ja vesitalousluvan. KHO:n vuosikirjapäätös (KHO: 2022:38) palautti luvan silloiselle Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle uudelleen käsiteltäväksi eritoten vesienhallinnan merkittävien epävarmuuksien ja vesistövaikutusten riskien vuoksi. KHO katsoi, että kaivoshanke on mittakaavaltaan ja ympäristöriskeiltään sen laatuinen, etteivät selvitykset ja lupaehdot kyenneet riittävästi turvaamaan ekologiselta tilaltaan erinomaisia vesistöjä ja erityisiä luonnonolosuhteita – hanke ei ole näiden kannalta olennaisilta osin muuttunut, joten ei ole perusteltua myöntää koetoiminnallekaan ympäristö- ja vesitalouslupaa. Koetoiminta valmistelee kaivoshanketta suoraan, ei ole kyse erillisestä toiminnasta.

Soklin kaivosalue sijaitsee erityisellä poronhoitoalueella, jossa on voimassa poronhoidon heikentämiskielto: poronhoitolain (848/1990) 2 §:n mukainen velvoite, jonka mukaan alueella olevaa maata ei saa käyttää, sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. KHO-päätöksessä todetaan, että suunniteltu kaivostoiminta tulisi aiheuttamaan haittaa Kemin-Sompion paliskunnan poronhoidolle.

Hankkeen kokonaisuus ja koko toiminta-aika huomioiden, päätöksessä arvioidaan, että haitta voi kasautua poronhoidolle poronhoitolaissa tarkoitetulla tavalla huomattavaksi.

Alueella jo oleva elinkeinotoiminta ei sovi suunnitellun kaivoksen kanssa yhteen. Tästä kertoo se, että yhteensovittamiseen tähtäävä suunnittelu on epäonnistunut kerta toisensa jälkeen ja oikeuskamppailut jatkuvat. Kemin-Sompion paliskunta on aktiivisesti hakenut oikeutta kaivoksen jokaisen suunnitteluprosessin käänteessä.

Oikeusprosessit kuluttavat ja ajatus oikeudenmukaisuuden toteutumisesta on vähintäänkin hämärtynyt vuosikymmenten aikana.

**Alueidenkäyttöratkaisut epäselviä**

Soklin kaivospiirin rauettaminen on valitusprosessissa. Tukes on antanut 19.8.2026 hallintopakkopäätöksen, josta on edelleen valitettu. On epäselvää, onko alueella kaivoslain mukainen päätös voimassa ja kaikilta osin lainmukainen. Tässä tilanteessa olisi perusteltua pidättäytyä sallimasta toimenpiteitä alueella.

Koetoimintaa suunnitellaan konkreettisesti asemakaava-alueen ulkopuolelle. Savukosken kunnan vuonna 2017 hyväksymä Soklin asemakaava, YVA-selostukset ja muut kaavat laadittiin perinteisen fosfaattikaivoksen pohjalta, eivätkä ne vastaa nykyistä hanketta. Koska kaivossuunnitelmat ovat muuttuneet merkittävästi kaavojen hyväksymisen jälkeen, ja YVA-menettelykin on käynnistetty uudelleen, olisi perusteltua avata myös kaavat.

Paliskuntain yhdistys katsoo, että mahdollista koetoimintaa ei tule aloittaa ennen asianmukaista YVA- ja lupamenettelyjä, kaivospiiriasian ratkaisemista, sekä nykyisin suunnitteilla olevaa kaivostoimintaa ohjaavia lainvoimaisia kaavoja. On varsin kyseenalaista, että yhtiö tekee alueella maansiirto- ja rakennustöitä, sekä muita koetoimintaa valmistelevia toimia, vaikka suunnittelumenettelyt ja lupapäätökset ovat vielä harkinnassa (Lapin Kansa 1.11.2026).

**Poronhoidon huomioon ottaminen**

Koetoiminta sijoittuu erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulle alueelle, missä valtionmaata ei saa käyttää, sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Sijoittuminen erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulle alueelle tarkoittaa sitä, että alueella on voimassa poronhoidon heikentämiskielto. Paliskunnan poronhoito perustuu luonnonlaitumien ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Poronhoito määrittää vahvasti paikallista taloutta, alkutuotannon osuus työpaikoista on erittäin korkea muuhun maahan verrattuna. Poronhoito on myös hyvin keskeinen osa alueen kulttuuria. Elinkeinolla on paljon paitsi välittömiä, myös välillisiä työllisyys- ja talousvaikutuksia mm. lihan ja muiden tuotteiden jalostuksessa ja matkailussa. Elinkeinon merkitys huoltovarmuudelle, sivukylien asuttuna pitämiselle, elinvoimaisuudelle ja maisemakuvalle on suuri.

Hakija osoittaa tietämättömyytensä poronhoidosta vähättelemällä aiheutuvaa haittaa ja esittämällä, että vain aidattu alue olisi pois paliskunnan käytöstä. Koetoiminnan vaikutuksia arvioitaessa on siihen suhtauduttava kuten kaivostoimintaan. Myös koetoimintaan sisältyy räjäytyksiä ja muuta toimintaa, josta aiheutuu melua ja pölyä ympäristöön sekä valosaastetta muuten erämaisessa kohteessa. Soklin hakemuksessa esitetyn ”koetoiminnan” malminlouhintamäärä (noin 170 000 tonnia) on laajempi kuin kokonainen toteutunut kaivoshanke toisaalla Suomessa. Esimerkiksi Valkeakoskella toiminut Kaapelinkulman itsenäinen, teollisen mittakaavan kultakaivos louhi koko toiminta-aikanaan yhteensä vähemmän malmia (noin 164 000 tonnia). Soklin koetoiminta vastaakin laajuudeltaan itsenäistä, täyden mittakaavan kaivosta, jollaisia Suomessa säädellään tavanomaisella kaivos- ja ympäristölupamenettelyllä.

Porojen laidunrauha alueella rikkoontuu ja ne välttävät uusia häiriötekijöitä. Toiminnassa olevista kaivosalueista tiedetään, että niiden ympärille aiheutuu laajalle ulottuva välttämisvyöhyke. Tämä huomioiden, aiheutuvat vaikutukset ulottuisivat huomattavasti aidattua aluetta laajemmalle. Alle 10 kilometrin päähän sijoittuva Jänesaavan tärkeä vasomisalue voi menettää merkityksensä häiriön vuoksi. Niin ikään alueella kasvava häiriö estää perinteisen ja toimivan laidunkierron. Häiriön takia tokkia hajoaa ja se lisää paimentamisen sekä porojen kokoamisen kustannuksia ja työmäärää. Poro on eläin, joka mieltyy kulkemaan valitsemiaan reittejä, ja näitä mukaillen nykyiset laidunkierrot ja porotyöt suunnitellaan ja suoritetaan.

Jos porot välttävät jotain aluetta paliskunnassa, laidunnuspaine kasvaa muissa osissa paliskuntaa, mikä heikentää laidunten kokonaistilannetta paliskunnassa. Heikkenevät laitumet vaikuttavat porojen kuntoon ja paliskunnan porotalouden kannattavuuteen.

**Lisääntyvän liikenteen vaikutukset**

Jo koetoiminta muuttaisi liikenteen kokonaiskuvaa paliskunnan alueella. Lupahakemuksessa väitetään, että Hihnavaara – Savukoski välillä kulkisi 360–800 autoa/vrk, mikä ei voi mitenkään pitää paikkaansa. Väli on hiljainen ja kulkijoita ei ole poroerotuskaudella, eikä edes metsästyksen tai matkailun parhaimpana sesonkina tuollaisia määriä.

Lupahakemuksessa esitetään, että malmikuljetusten vuorokautinen kokonaisliikennemäärä lisääntyisi eniten yhdystiellä 9671 välillä Tulppio - Kaulusmaa, jossa liikenteen arvioidaan kasvavan peräti 1200 %. Raskaan liikenteen prosentuaalista kasvua ei voida tälle välille edes laskea, sillä tiellä ei nykytilanteessa ole lainkaan raskasta liikennettä. Muilla reitille osuvilla tieosuuksilla liikennemäärät ja erityisesti raskas liikenne lisääntyy.

Reitille sijoittuvilla muilla tieosuuksilla liikennemäärät kasvaisivat 0,4–7,4 prosenttia ja raskaan liikenteen määrät selvästi enemmän, 4,9–66,7 prosenttia. Suhteellisesti suurimmat kasvut kohdistuisivat Tulppio - Lattuna ja Lattuna - Martti -väleille. Rikastekuljetusten osalta suurin vaikutus kohdistuu välille koerikastamo – Pelkosenniemi.

Liikenteen lisääntyminen erämaisella alueella lisäisi merkittävästi häiriötä ja hyvin todennäköisesti aiheuttaisi myös suoria porovahinkoja.

**Hakelämpölaitoksen vaikutukset**

Rikastamoalueen rakennusten ja sosiaalitilojen lämpö tuotettaisiin lupahakemuksen mukaan siirrettävällä hakelaitoksella. Haketta kuluisi vuodessa arviolta noin 4000–5000 m³. Hakelaitokseksi on suunniteltu VETO 500 -kattilalaitosta tai 252 vastaavaa 500–700 kW laitosta. VETO 500 -kattilan nimellisteho on 500 kW ja se on varusteltu erillisellä savukaasujen poistolaitteistolla.

5000 m³ haketta vaatii 2000 m³ puuta, oletettavasti nämä hankitaan ympäröivistä metsistä tai tuodaan kauempaa, mikä edelleen lisäisi raskasta liikennettä alueella. Yhteen täysperävaunulliseen puutavara-autoon mahtuu puulajista ja järeydestä riippuen noin 50–55 kiintokuutiota puuta. 5 000 hakekuution tekemiseen tarvitaan siis noin 35–40 täyttä tukkirekkakuormaa raakapuuta. Vaikutukset ulottuvat porojen laitumiin myös tätä kautta.

Kemin-Sompion paliskunnassa merkittävin toinen maankäyttömuoto on metsätalous, joka on muokannut ja heikentänyt poronhoidon laidunympäristöä suojelualueiden ulkopuolella. Vuosikymmeniä jatkunut metsätalous ja kaivostoiminta yhdessä aiheuttaisivat kumulatiivisia vaikutuksia, joita ei lupahakemuksessa ole huomioitu lainkaan.

**Muut vaikutukset**

Koetoiminnassakin on määrä käsitellä mineralisaatiota, jossa on radioaktiivisia aineita. Tästä aiheutuu luonnonlaitumilla harjoitettavalla poronhoidolle merkittävää mainehaittaa. Poronlihan imago puhtaana luonnontuotteena kärsii, mikäli siitä löydetään raskasmetalleja, radioaktiivisuutta tai muita löydöksiä. Tämä imagovaikutus voi heijastua koko alueen, mahdollisesti koko Suomen poronlihan imagoon ja markkinaan.

**Aineeton kulttuuriperintö ja alkuperäiskansan oikeudet**

Soklin kaivoshankkeessa on kyse paitsi ainutlaatuisesta ympäristöstä ja ekologiselta tilaltaan erinomaisista vesistöistä, myös perinteisen elinkeinon turvaamisesta ja vuosisataisen kulttuurin harjoittamisen oikeudesta. Paliskuntain yhdistys muistuttaa vielä korkeimman hallinto-oikeuden (KHO 2022:38) ratkaisusta, sillä sen mukaan saamelaisten oikeus harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, kuten poronhoitoa, on turvattu Suomen perustuslain (731/1999) 17 §:n 3 momentin samoin kuin KP-sopimuksen (8/1976) 27 artiklan nojalla. Tämä oikeus on turvattu riippumatta siitä, aiheutuuko hankkeesta tai toiminnasta saamelaisten oikeuksiin kohdistuva vaikutus saamelaisten kotiseutualueella.

Kemin-Sompion paliskunta toimii Keminkylän ja Sompion lapinkylien mailla, vuosisatoja vanhalla historiallisella jatkumolla polveutumisineen. YK:n syrjintäkomitean CERD:in tuore raportti huomioi metsäsaamelaiset osana saamelaisryhmiä.

**Ristiriita kriittisten raaka-aineiden asetuksen (CRMA, Critical Raw Materials Act, EU 2024/1252) kanssa**

Soklin kaivoshanke ei täytä EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen (CRMA) mukaisen strategisen statuksen lakisääteisiä ihmisoikeusvelvoitteita, sillä asetuksen 7 artikla edellyttää hakijalta

yksityiskohtaista ja uskottavaa suunnitelmaa alkuperäiskansoihin kohdistuvien haittojen minimoimiseksi. Asetuksen mukaan suunnitelman on lakisääteisesti sisällettävä toimenpiteet merkityksellisen ja aidon kuulemisen (*meaningful consultation*) järjestämiseksi, konkreettiset toimet toiminnan kielteisten oikeusvaikutusten ehkäisemiseksi sekä esitys kohtuullisesta korvauksesta haitoista kärsiville ryhmille. Hankkeen nykyinen toiminta on kuitenkin suorassa ristiriidassa näiden velvoitteiden kanssa, sillä teollisen mittakaavan koetoimintaa pyritään viemään eteenpäin puutteellisilla aikatauluilla ilman artiklan edellyttämiä merkityksellisiä neuvotteluja paikallisen paliskunnan poronhoitajien kanssa, minkä lisäksi Sokli Oy ei ole suostunut aitoihin neuvotteluihin asiallisista korvauksista. Koska hankkeelta puuttuu paikallinen sosiaalinen toimilupa – mikä käy ilmi sekä paliskunnan vastustuksesta että kunnan periaatepäätöksestä – eikä aitoa suostumusta tai riittäviä haittojen minimointisuunnitelmia ole olemassa, hanke ei täytä strategisen aseman peruskriteereitä, sillä CRMA-status velvoittaa hakijan osoittamaan sosiaalisen vastuullisuutensa eikä se oikeuta ohittamaan alkuperäiskansaoikeuksia.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Sanna Hast (+358 40 723 9966), Reija Aaltonen (+358 40 685 8958), Hanna Nurmi (+358 40 527 6007)
etunimi.sukunimi(at)paliskunnat.fi